

Mišljenje roditelja o profesionalnom identitetu odgojitelja

Kereša, Snježana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:305210>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

SNJEŽANA KEREŠA

Završni rad

**MIŠLJENJE RODITELJA O
PROFESIONALNOM IDENTITETU
ODGOJITELJA**

Čakovec, rujan 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
ČAKOVEC

ZAVRŠNI RAD

IME I PREZIME PRISTUPNIKA: Snježana Kereša

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Mišljenje roditelja o profesionalnom
identitetu odgojitelja

MENTOR: doc.dr.sc. Adrijana Višnjić - Jevtić

Čakovec, rujan 2021.

Sadržaj

SAŽETAK	4
SUMMARY	5
1. UVOD	1
2. PROFESIJA ODGOJITELJA	2
2.1. Karakteristike profesije	4
2.2. Koncepti profesionalnih kompetencija odgajatelja	6
3. PROFESIONALNI IDENTITET	8
3.2. Profesionalni razvoj odgojitelja	9
4. SURADNJA RODITELJA I ODGOJITELJA	12
4.1. Dijete u suradničkim odnosima	13
4.2. Obilježja suradnje	15
5. ISTRAŽIVANJE	17
5.1. Uzorak	17
5.2. Dobiveni rezultati i rasprava	17
6. ZAKLJUČAK	21
7. LITERATURA	22

SAŽETAK

Stvaranje partnerstva i suradničkih odnosa roditelja i odgojno-obrazovne ustanove jedan su od preduvjeta za stvaranje optimalnih uvjeta koji su potrebni za postizanje poticajnog okruženja. Da bi se ostvarili osnovni ciljevi odgoja, suradnja treba biti obostrana te djelovanja obitelji i vrtića trebaju biti skladna ciljevima. Kroz godine se odgojiteljska profesija unapređivala, tako se očekuje i dalje stoga ovaj rad prikazuje važnost zbog kojeg je potrebno cjeloživotno učenje odgojitelja. Da bi uopće postojao suradnički odnos, mora postojati prihvaćanje i uvažavanje osobnosti i sposobnosti drugih, ne samo odraslih, već i djece. U radu se predstavljaju rezultati istraživanja prikupljenih putem intervjua. Cilj istraživanja bilo je utvrditi mišljenje roditelja o odgojiteljskoj profesiji. U istraživanju je sudjelovalo 5 roditelja djece rane i predškolske dobi. Rezultati pokazuju kako su ispitanici svjesni važnosti odgojitelja i njihovih kompetencija.

Ključni pojmovi: obitelj, suradnja, partnerstvo, profesionalni identitet, kompetencije, profesija, odgojno-obrazovna ustanova

SUMMARY

Creating partnerships and collaborative relationships between parents and the educational institution are one of the prerequisites for creating the optimal conditions needed to achieve a supportive environment. In order to achieve the basic goals of education, cooperation should be mutual and the actions of families and kindergartens should be harmonized goals. The education profession has improved over the years, so it is expected to continue, so this paper shows the importance of lifelong learning of educators. For there to be a cooperative relationship at all, there must be acceptance and appreciation of the personalities and abilities of others, not only adults but also children. The paper presents the results of research collected through interviews. The aim of the research was to determine the opinion of parents about the educational profession. 5 parents of early and preschool children participated in the research. The results show that respondents are aware of the importance of educators and their competencies.

Key terms: family, cooperation, partnership, professional identity, competencies, profession, educational institution

1. UVOD

Kvaliteta odgoja i obrazovanja za svu djecu ima osobitu važnost za društvo, jer društvo je upravo to koje ima izravni utjecaj. „U jednu stvar možemo biti sigurni: ako želimo da Zemlja bude u stanju podmiriti naše potrebe, naša je dužnost da djelujemo u građenju „*održive budućnosti*“ (Morin, 2002). Da bi odgajatelj posao bio što kvalitetniji i profesionalniji, vrlo važnu ulogu ima pedagoška praksa. Zahtjevi koji su postavljeni od strane nadležnih institucija odgajatelja mora implementirati na uvjerljiv način da svako dijete može biti uspješno. Odgojitelji svojim obrazovanjem stječu profesionalne kompetencije koje im u tome pomažu

„Pod pojmom profesija najčešće se podrazumijeva zanimanje, tj. posao koji netko obavlja.“ (Mendeš, 2018, str. 10). Naziv profesija pojavljuje se u 16. stoljeću, razdoblje protestantizma. Tada je rad postao cijenjen te je izrađena prva deontologija zanimanja (grč. *deon*, što treba biti i *logos*, riječ, govor) temeljena na dužnostima koje odgovaraju različitim prilikama u životu (npr. deontologija učitelja, liječnika i dr.) (Mendeš, 2018). Obrazovanje ima svoj cilj, a to je komuniciranje znanja, sve ostalo ostaje slijepo za ljudsku spoznaju.

Postoji više razloga zašto bi se odgajatelj trebao kontinuirano usavršavati te unapređivati svoje kompetencije. Jedan od razloga je taj što djeca mnogo bolje napreduju kada se odgajatelj kontinuirano profesionalno razvija. ISSA-ino (Tankersley i sur., 2012) istraživanje pokazuje da je kvalitetna priprema odgajatelja za rad izravno povezana s kvalitetom komunikacije i interakcije s djecom (toplina, podrška i stimulacija za učenje). Da bi odgojitelj kontinuirano razvijao svoje kompetencije potrebna je stalna obnova informacija o najučinkovitijim načinima učenja djece, kontinuirano korištenje kurikuluma uz usvajanje najboljih metoda za ostvarenje planova, usvajanje, razvijanje i usavršavanje znanja i vještina za što bolje snalaženje u svijetu koji se uvijek mijenja.

U svom radu odgojitelji svakodnevno surađuju s roditeljima, stoga je roditeljsko mišljenje o odgojiteljskoj profesiji značajno za razvoj suradničkih odnosa. U ovom radu daje se pregled tumačenja pojmova profesija i profesionalni identitet, te prikaz empirijskog istraživanja mišljenja roditelja o istome.

2. PROFESIJA ODGOJITELJA

Kada spominjemo riječ profesija najčešće se misli na neko zanimanje. U razdoblju industrijalizma (krajem 19. stoljeća) definiralo se stajalište da se zanimanje i rad određuju prema funkciji u društvu. Otkrivena su različita objašnjenja što je to profesija i profesionalni razvoj:

- Profesija (lat. *Professio* – zanat, posao) – stalno zanimanje; vrsta djelatnosti, vrsta zanimanja koja služi kao izvor egzistencije; zvanje, služba, struka, stalež (Klaić, 1981)
- Profesionalizma (odgojitelja) – reformistički pokret kojim se promovira poučavanje kao profesija koja se temelji na određenim zanimanjima, strukturi, ovlasti, standardima u praksi, etičkom kodeksu i profesionalnim dužnostima (Tankersley i sur., 2012)
- Profesija - sinonim za skupinu sličnih ili srodnih zanimanja koja obavljaju određenu vrstu poslova na različitim razinama složenosti (Mijatović, 2000)
- Profesionalni razvoj – proces unapređivanja profesionalnih i općih kompetencija odgajatelja (Tankersley i sur., 2012).

Profesija se opisuje kao visoki status ili pozitivna percepcija javnosti. Analiziranjem različitih tumačenja, profesija se još uvijek ne prepisuje predškolskom odgojitelju. Prema navođenju, autor Cindrić (2001) odgovara kako bi predškolski odgajatelji trebali dobiti status profesije, ali uz prijeko potrebu osiguranja uvjeta odnosno pretpostavki koje valja ostvariti, a koje profesiju čine profesijom. Kao i svaka druga profesija, pa tako i odgojiteljska, ima svoje elemente. Mendeš (2012, str. 20) navodi sljedeće:

- „Stupanj razvijenosti osnovnih teorija i tehnika koje čine sustavnu zaokruženu cjelinu i osnova su za profesionalno djelovanje – znanja i vještine, pedagoške kompetencije nužne za obavljanje odgojne djelatnosti u ustanovama predškolskog odgoja“
- „stupanj monopola za stručnu ekspertizu – za obavljanje odgojne djelatnosti u ustanovama predškolskog odgoja potrebno je završiti određeno odgojiteljsko

učilište (profesionalno učilište), u ovom se kontekstu razmatra i profesionalni jezik“

U današnje vrijeme sve veći broj zemalja se odlučuje za odgojitelja kao ključnog profesionalca u ovom segmentu obrazovanja. U ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju se pojavljuju različite profesije, one su dio formalnog obrazovanja (Slunjski, 2003; Mendeš, 2018).

Završetkom ovog studija odgojitelji djece rane i predškolske dobi stječu teorijska znanja, promjene u uvjerenju i djelovanju, istraživačka refleksivna umijeća. Upoznaju se s konceptima potrebnima za ulazak u profesiju, no još uvijek ne mogu samostalno obavljati profesionalne zadatke. Od odgojitelja se zahtjeva spremnost na prihvaćanje novih oblika profesionalnog učenja, kontinuirani proces istraživanja i zajedničkog učenja. Iako programi studija omogućuju provedbu naučenog u praksi, odgojitelji imaju pravo na samostalan rad tek nakon položenog stručnog ispita.

U Republici Hrvatskoj postoje standardi profesije koji su prikazani kao projekt *Standardi kvalifikacija i unapređenje kvalitete studijskih programa odgajatelja i učitelja*. „S obzirom da je riječ o standardima kvalifikacije, što je povezano sa standardima profesije, riječ je o kompetencijskom pristupu, prisutnom u inicijalnom obrazovanju. Unatoč tome, ovo je prvi pokušaj sustavnog reguliranja standarda odgojiteljskih kvalifikacija pa ga je u nedostatku službenih standarda opravdano koristiti.“ (Višnjić-Jevtić, 2018, str. 83).

Iako standardi postoje, oni još uvijek nisu u primjeni. „Posebni naglasak stavljaju na profesionalizam koji je jasno određen kao sastavni dio profesionalnih kompetencija.“ (Višnjić-Jevtić, 2018, str. 83). Nadalje, predmet mnogih istraživanja i projekata na lokalnoj, državnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini je „kompetencijski okvir profesionalca“. Način takvog razvoja objašnjen je i definiran u dokumentima OECD¹-a i Europske komisije.

Kao jedno od neizostavnih obilježja profesije, Domović (2011) ističe ekspertnost koja predstavlja temelj za autonomiju, a pojedinac je gradi čitav život stalnim usavršavanjem i profesionalnim razvojem. Da bi neka profesija dobila prestižan status u društvu i zavidnu razinu autonomije, mora zadovoljiti sve kriterije profesionalizma.

¹ Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj)

Dakako, za razvoj profesije, njezin napredak te profesionalni dignitet zaslužni su isključivo sami članovi. „Gledajući navedena obilježja profesije moguće je utvrditi da je profesionalizam ideal kojemu teže pripadnici određenog zanimanja kako bi se razlikovali od drugih“ (Domović, 2011, str. 13).

Odgovornost zvanje još uvijek nema ključne elemente koji neko zanimanje čine profesijom zbog toga su, odgojitelji, podložni uplitanju nestručnjaka te vanjskoj kontroli. „S druge strane, nije razvijena samoregulacija, nema jedinstvene asocijacije koja brine o pitanjima struke, uvođenju u zanimanje, licenciranju, napredovanju u položaju zvanja. Nije uspostavljen ni jednoznačan etički kodeks čije bi provođenje regulirala sama profesija.“ (Fatović, 2016, str. 152).

Mnoge studije pokušavaju riješiti problem učiteljskog zvanja. Pojam „učitelj“ koristi se za sve osobe koje rade u odgoju i obrazovanju na svim razinama. Činjenica je da odgojiteljska profesija po svojim specifičnostima čini znatnu razliku u odnosu na učiteljsku profesiju, međutim još uvijek ne postoji ni jedna studija koja govori kako je odgojiteljska profesija marginalizirana. Nadalje, važno je spomenuti kako se u novije vrijeme sve često ističe potreba fleksibilnog radnog vremena u ustanovama ranog odgoja. Iz takvog smisla, proizlazi nam slika o vrtiću kao servisu za roditelje, a ne ustanove u kojoj se djeca odgajaju i obrazuju. Takav aspekt najviše dominira u stvaranju slike o funkciji ranog odgoja i o profesionalcima, a to stvara problem zbog kojeg odgojitelji nemaju status profesije.

Sva dosadašnja literatura ističe kako je najbolji interes djece na prvome mjestu. Međutim sve više vrtića u Hrvatskoj produžuje radno vrijeme. Neovisno o razlozima zbog kojeg to tako, potrebno je poduzeti sve moguće mjere kako bi se poboljšao razvoj djeteta. Autorica Fatović (2016) ističe kako se zbog diplomskih studija ranog i predškolskog odgoja na učiteljskim fakultetima otvara put prema ozbiljnoj znanstvenoj djelatnosti u okviru odgojiteljske profesije.

2.1. Karakteristike profesije

Nalazimo se u 21. stoljeću gdje su globalne promjene sve veće, te promjene stvaraju svoju dinamičnost i nepredvidljivost, stvaraju potrebe za novim i konzistentnim kompetencijskim korpusom odgajatelja kao profesionalca. Odgojitelji

autonomno i u kooperaciji sa svojim kolegama grade jedinstvenu kulturu konkretne ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Postoji nekoliko karakteristika profesije koje ističe Domović (2011):

- Vještine temeljene na teorijskom znanju
- Profesionalne asocijacije
- Obrazovanje kroz dugi period
- Uvođenje u profesiju (indukcija)
- Profesionalni razvoj
- Licenciranje/relicenciranje
- Autonomiju u radu
- Etički kodeks

Obrazovanje se odnosi na dugi period cjeloživotnog učenja i stručnog obrazovanja odgojitelja. Profesionalne asocijacije raspravljaju o pitanju struke, uvođenju u zanimanje, licenciranju i napredovanju u položaju zvanja. Ove su karakteristike jedne od bitnijih u procesu profesionalnog razvoja odgojitelja jer učenje e prestaje inicijalnim obrazovanjem i potrebno je stalno usavršavanje i nadograđivanje znanja. Nakon postupka licenciranja prethodi faza uvođenja u profesiju, odnosno razdoblje pripravništva. Odgojitelji na stručnom ispitu dobivaju svojevrsnu dopusnicu (licencu) za rad na radnom mjestu, bez kojeg u Republici Hrvatskoj bez istog ne može biti zaposlen kao odgojitelj.

Svrha etičkog kodeksa je utvrditi etičke smjernice, upozoriti na dužnost i obveze te promicati etička i moralna načela i društvene vrijednosti, posebno ona vezana za djelatnost predškolskog odgoja i naobrazbe u najširem smislu s ciljem ostvarivanja povjerenja javnosti u rad Ustanove. Donošenje etičkog kodeksa profesije je posljednji korak prema profesionalizaciji. *„Etički kodeks definira prihvatljiva ponašanja određene profesije, promiče visoke standarde prakse, osigurava mjerila prema kojima je moguće samovrednovanje pripadnika profesije, uspostavlja okvir za profesionalnu odgovornost i ponašanje te se osigurava prepoznatljivost profesije.“* (Višnjic-Jevtić, 2011, str. 443).

2.2. Koncepti profesionalnih kompetencija odgajatelja

U današnje vrijeme, promišljanje o obrazovanju, smješta se u kontekst kompetencija. Razlog tomu je redefiniran odnos prema znanju u postmodernom društvu (Loewen, 2013, prema Fatović, 2016). Upravo zbog toga, ključna kompetencija za rad u 21. stoljeću je brzina i učinkovitost djelovanja u promjenjivim i nepoznatim okolnostima te kontinuirano prerađivanje novih informacija. Budućim generacijama potrebno je osigurati obrazovanje koje im omogućava da postanu kompetentni građani s ciljem da pridonose razvoju društva. Kako bi se takvo nešto omogućilo i ostvarilo, nužno je prije svega redefinirati spektar kompetencija onih koji proučavaju, dakle učitelja na svim razinama; od predškolskog obrazovanja do visokoškolskog.

Tijekom proučavanja literature uočeno je kako ne postoji jedna općepriznata definicija koncepta kompetencija. Nekoliko različitih autora slaže se sa time kako kompetencije predstavljaju svojevrsnu integriranu, dinamičnu kombinaciju znanja, vještina i vrijednosti, koja omogućava učinkovito djelovanje u različitim profesionalnim kontekstima (Rangelov Jusović i Vizek Vidović, 2013). U hrvatskome jeziku riječ *kompetencija* poprima značenje nadležnosti, stručnosti, prava odlučivanja, sposobnosti i znanja koje neka osoba ima u određenom području (Anić, 2000).

Common European Principles for Teachers Competences and Qualifications (EU Commission, 2005, prema Fatović 2016) je dokument kojeg je sastavila europska komisija. U njemu su postavljeni opći okviri kompetencija potrebnih svim profesionalcima koji se bave odgojem i obrazovanjem. Dokument definira tri skupine kompetencija.

To su:

1. kompetencije za rad s ljudima
2. kompetencije za rad s informacijama, tehnologijom i znanjem
3. kompetencije za rad u zajednici i za zajednicu (Fatović, 2016).

Prethodno navedeni dokument definira kompetencije kao temelj iz kojega nacionalni sustavi odgoja i obrazovanja razvijaju vlastite kvalifikacijske okvire, kurikulume, standarde za razvoj profesije, licenciranja, napredovanja u položaju

zvanja, razvijanje mehanizma unutarnjeg i vanjskog osiguravanja kvalitete, sustav stručnog usavršavanja i programa cjeloživotnog učenja (Fatović, 2016).

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (MZOS, 2015) navodi osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje:

1. Komunikacija na materinskome jeziku
2. Komunikacija na stranim jezicima
3. Matematička kompetencija i osnove kompetencije u prirodoslovlju
4. Digitalna kompetencija
5. Učiti kako učiti
6. Socijalna i građanska kompetencija
7. Inicijativnost i poduzetnost
8. Kulturna svijest i izražavanje

Autorica Bouillet (2011) nastojala je istražiti strukturu i manifestiranje kompetencija odgajatelja u svakodnevnoj profesionalnoj praksi. Zaključeno je kako su kompetencije odgajatelja grupiranje u četiri skupine: *„suradnja odgajatelja s obiteljima i stručnjacima, usklađivanje kurikuluma s individualnim (posebnim) potrebama djece, promicanje inkluzivne kulture u predškolskim ustanovama i aktivno sudjelovanje odgajatelja u procjenama posebnih potreba djece“* (Bouillet, 2011, str. 330).

3. PROFESIONALNI IDENTITET

„Da bismo razumjeli institucijski predškolski odgoj kao zaseban pedagoški fenomen, nužno je poznavati njegovu povijest odnosno različite pedagoške ideje, pravce i čimbenike koji su utjecali na njegov razvoj.“ (Mendeš, 2018). Povijesni razvoj profesionalnih kompetencija te pripremanje odgojitelja za rad u predškolskim ustanovama također je važna dimenzija razvoja. Daljnja potreba za razvojem odgojiteljske naobrazbe, pokrenula je osnivanje prvih ustanova za djecu u ranom djetinjstvu. Svaka djelatnost obilježava se postojanjem posebnim kompetencija. U skladu s tim, za obavljanje profesionalne djelatnosti u ustanovama predškolskog odgoja nužno je steći određene pedagoške kvalifikacije.

Identitet nije nešto što čovjek ima od rođenja u sebi, on se razvija tijekom cijelog životnog obrazovanja. Danas se mnogo govori o profesionalnom identitetu, kako odgojitelja, tako i ostalih profesija. Ovisno o govornom području, ponekad se pojam „odgojitelj“ zamjenjuje pojmom „učitelj“.

U posljednjem desetljeću profesionalni identitet učitelja pojavio se kao zasebno istraživačko područje. U nekim istraživanjima, koncept profesionalnog identiteta je povezan sa *slikom o sebi* (Beijaard, Meijer i Verloop, 2004). Tvrdilo se, da upravo ta slika o sebi, snažno određuje način na koji učitelji i odgojitelji podučavaju, način na koji se razvijaju te njihovi stavovi prema obrazovnim promjenama.

Profesionalni identitet uključuje „vlastite ciljeve, odgovornost, stil rada, učinkovitost, stupanj zadovoljstva te planiranje razvoja karijere“ (Domović 2011, str. 26). Identitet je način na koji percipiramo ulogu profesije u društvu, ali i vlastitu ulogu unutar profesije, naglašava Domović (2011). Identitet se opisuje kao rezultat međudjelovanja bioloških, psiholoških, socioloških i povijesnih utjecaja, on izvire iz potrebe osobe za vlastitom jedinstvenošću, ali i za pripadnošću nekoj grupi.

Postoji više obilježja identiteta, jedno od važnijih je pitanje njegove stabilnosti kroz vrijeme. Naime, identitet je samo spoznajan te ima stabilnu jezgru, a emocije su sastavni dio formiranja identiteta. Rodgers i Scott (2008) tvrde da se suvremeno shvaćanje identiteta temelji na četiri zajedničke pretpostavke:

- A. da je identitet ovisan o i formira se unutar različitih okruženja koji donose mnogobrojne društvene, kulturološke, političke i povijesne sile u procesu njegova formiranja
- B. da se formira u odnosu s drugima i uključuje emocije
- C. da je identitet promjenjiv, nestabilan, višestruk
- D. da identitet uključuje konstrukciju i rekonstrukciju značenja kroz priče kroz vrijeme

Kada se govori o domenama identiteta, onda ih se može istaknuti nekoliko koje se čine iznimno važnima za samopercepciju, a to su: profesionalna (strukovna), rodna i ideološka (vjerska i politička) domena. Od navedenih, profesionalna (strukovna) domena se često opisuje kao ključna budući da dijelom utječe i na ostale domene i s obzirom na to da je zanimanje vrlo često primarna odrednica društvenog statusa osobe.

3.2. Profesionalni razvoj odgojitelja

U današnjem svijetu punom promjena, koje se događaju nepredvidljivo i brzo, od odgoja i obrazovanja se očekuje kontinuirano mijenjanje i prestrukturiranje. „Potrebna je priprema odgajatelja za složeno i dinamično područje odgojno-obrazovne prakse u kojem se mora na fleksibilan, kreativan i razvojno primjeren način prilagoditi aktualnim uvjetima, te ih mijenjati s obzirom na konkretan kontekst, poticati razvoj svakog pojedinog djeteta, na originalan i osebujan način izabrati strategije koje su rezultat promatranja, procjenjivanja, refleksije i adekvatnih postupaka ili intervencija.“ (Šagud, 2011, str. 259 – 260).

Tijekom studija stječe se stručno znanje određeno kao praktično ili profesionalno znanje. Na taj način odgojitelj razvija i podiže svoju profesionalnu kompetenciju ili sposobnost iznalaženja novih i nekonvencionalnih putova. Suvremenom praktičaru potrebne su nove vještine i kompetencije kao što su brzo rješavanje praktičnih problema, anticipiranje odgojno-obrazovnih potreba. Još jedna izuzetno sofisticirana kompetencija odgojitelja je „refleksija u akciji“.

Ono što čovjeka razlikuje od životinje je sposobnost reflektiranja. To obilježje ima veliko značenje za funkcioniranje roditelja i odgojitelja u njihovom radu s djecom.

Odgojitelj koji reflektira okrenut je prema sebi, razmišlja o svom razmišljanju, nastoji upoznati sebe, komunicira o svom komuniciranju, zna da zna, nastoji doznati kako voli druge. Također, važno je spomenuti kako osoba koja ne reflektira njome upravlja okolina, izgubljena je u stvarima, prilagođava se situaciji. Čovjek postaje sposoban za reflektiranje tek onda kada se koncentrira na sebe i svoju okolinu uključujući sadašnjost, prošlost i budućnost.

„Inicijalno obrazovanje odgajatelja kao ishodište profesionalnog razvoja trebalo bi biti komplementarno s kasnijim profesionalnim razvojem i napredovanjem odgajatelja sukladno aktualnim društvenim, političkim, socijalnim, ekonomskim i drugim determinantama koje impliciraju profesionalne i osobne kompetencije praktičara.“ (Šagud, 2011, str. 259 – 269). Odgojitelji stječu teorijsko znanje, koje je podijeljeno u nekoliko disciplina; ono je usustavljeno, redukcionističko, parcijalizirano. Ovdje možemo vidjeti problem, jer teorijskim znanjem stječemo samo formalno obrazovanje odgojitelja, bez sagledavanja dodatnih profesionalnih umijeća i sposobnosti. Takvom znanju nedostaje sinteza, lako je usvojivo, ali i lako zaboravljivo (Šagud, 2011).

Procesom inicijalnog obrazovanja, pripravnštva, trajnog profesionalnog učenja te uvođenja u struku i radne procese, odgojitelji stječu određene i cjelovite kompetencije za daljnji rad u predškolskoj praksi. Odgojitelji također prolaze proces profesionalnog puta od početka do eksperta, poput učitelja. „Tri temeljna procesa za poticanje cjelovitog učenja odgojitelja vrijede i za poticanje cjeloživotnog učenja učitelja:

- učitelj kao kritički profesionalac i aktivni oblikovatelj i usmjeravatelj svojega profesionalnoga razvoja
- profesionalni razvoj pojedinca kao dio profesionalnog razvoja institucije te
- učiteljev profesionalni razvoj predstavlja proces rasta pojedinca“ (Mendeš, 2018, str. 18).

„Raditi na sebi za roditelje i odgojitelje ne znači samo baviti se i sobom, a ne samo djecom, posvetiti se i sebi s ne samo njima, održavati te povremeno servisirati i sebe, a ne samo osobni obiteljski auto“ (Brajša, Brajša-Žganec, Slunjski, 1999, str. 217).

Tablica 1. Modeli profesionalnog razvoja prema B.G. Sheckleyju i G.J. Allenu (Mendeš, 2018)

RAZINA OSPOSOBLJENOSTI	PUTOVI RAZVOJA	USMJERENOST RAZVOJA	PROCES UČENJA
1. Učitelj novak	U djelovanju i odlučivanju kruto poštuje pravila; još nije osjetljiv na kontekst događaja	Razumijevanje osnovnih pravila i postupaka	90% prihvaćanja, 10% preoblikovanja
2. Učitelj početnik	Od pravila prema situaciji; u odlučivanju i djelovanju već uzima u obzir situaciju (kontekst događaja)	Usmjerenost u kontekstu; razvijanje cjelovitog djelovanja	70% prihvaćanja, 30% preoblikovanja
3. Osposobljeni učitelj (praktičar)	Od situacije prema planu; u odlučivanju i djelovanju vodi ga opći plan	Razvijanje općih principa (poopćavanje)	50% prihvaćanja, 50% preoblikovanja
4. Uspješni učitelj (stričnjak)	Od plana prema intuiciji; u odlučivanju i djelovanju usmjerava ga intuicija	Povezivanje iskustva u istovrstan scenarij	30% prihvaćanja, 70% preoblikovanja
5. Ekspert	Akcija i situacija su jednako važne	Oblikovanje obrađene i izdašne intuicije	10% prihvaćanja, 90% preoblikovanja

„Raditi na sebi za roditelje i odgojitelje znači samo baviti se i sobom, a ne samo djecom, posvetiti se i sebi a ne samo njima, održavati te povremeno servisirati i sebe, a ne samo osobni obiteljski auto“ (Brajša, Brajša-Žganec, Slunjski, 1999, str. 217).

4. SURADNJA RODITELJA I ODGOJITELJA

Partnerstvo roditelja i vrtića je od izuzetne važnosti za razvoj djece koja su uključena u rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Kako bi se stvorili kvalitetni uvjeti za razvoj djeteta potrebno je upoznati kontekst u kojem je ono raslo i razvijalo se prije polaska u vrtić. Kontinuirano usuglašavanje i izmjena informacija u dvosmjernoj komunikaciji roditelja i vrtića, pravi je put do stvaranja kvalitetnih partnerskih odnosa.

Suradnja odgojitelja i roditelja predstavlja dobrobit za obje strane: mogu naučiti više o djetetu, njegovim mogućnostima, osjećajima, interesima i ponašanju. Suradnja je također preduvjet jačanju roditeljske i profesionalne kompetencije, a njezin krajnji cilj je usmjerenost na dijete i njegovu dobrobit. Suradničkim odnosima odgojitelji mogu učinkovitije pomoći djetetu u stvaranju svakodnevnih situacija za uspostavljanje socijalnih odnosa čiji se temelji postavljanju upravo u najranijoj dobi. Djeca vole vrtić i to je mjesto gdje oni provode veliki dio svog svakodnevnog vremena. Tu osjećaju sigurnost, radost i veselje.

„Roditelje tj. skrbnike djeteta treba prihvaćati i poštivati kao ravnopravne članove vrtića – partnere, koji ustanovu obogaćuju svojim individualnim posebnostima te svojom vlastitom kulturom i time pridonose kvaliteti ustanove u cjelini.“ (MZOS, 2015, str. 13). U Hrvatskoj je suradnja obitelji i odgojno-obrazovne ustanove zakonski određena. U službenom dokumenti nisu navedeni oblici suradnje ni način provedbe, stoga takav zakon omogućava slobodu izbora i kreiranja suradnje. Takav pristup predstavlja problem u razvoju suradničkih odnosa i kreiranju vlastitih modaliteta suradnje (Višnjić Jevtić, 2018).

Najveću ulogu u provedbi suradnje vrtića i roditelja su odgojitelji, koji su zaslužni za pokretanje i organiziranje. Interakcija među njima može pružiti djeci kvalitetnije i raznovrsnije poticaje, omogućiti im kvalitetniju i raznovrsniju komunikaciju i interakciju. Odgojitelj nije tu da zamijeni roditelje niti da se postavlja kao stručnjak koji zna odgajati djecu i držati roditelje kao nestručnjake u tom području. Njihove uloge su podijeljene. I jedno i drugo djetetu su potrebni iako su svo troje rijetko zajedno u interakciji. Dijete je uvijek prisutno u izvršavanju uloga odgojitelja i roditelja.

Rad s roditeljima je poseban i zahtjevan, stoga zahtjeva dobru organizaciju od strane odgajatelja, pedagoga i stručnih suradnika. Znanje, vještine, energija, uvažavanje, iskrena i otvorena komunikacija, empatija i zajednička procjena napretka bitni su elementi dobre suradnje u odgojno-obrazovnoj skupini. Takvi odgojitelji, pedagozi i stručni suradnici ulažu u izgrađivanje primjerenih načina komunikacije i partnerstva sa obitelji. Oni odlučuju o tome koji oblik rada je najprihvatljiviji i najučinkovitiji. „Kako bismo uistinu krenuli prema izgradnji partnerskih odnosa obitelji i predškolske ustanove bitno je shvatiti temeljne razlike među pojmovima, a to možemo samo kroz stalna ispitivanja, rasprave i evaluacije te zajedničku refleksiju trenutnih odnosa.“ (Mavračić Miković i Tot, 2019, str. 2).

Poznati autori, kao što su Brajša, Brajša-Žganec i Slunjski, u svojoj literaturi navode devet lica odgojiteljske stvarnosti. Naime, oni spominju eneagramsku teoriju koja opisuje upravo tih devet tipova ličnosti i ponašanja. Eneagramska se teorija može primijeniti na roditeljima i odgojiteljima. Postoje loši roditelji i odgojitelji, no svi oni postaju lošiji nenamjerno. Lošija varijanta ponašanja je posljedica nemara, nebrige za sebe i svoje održavanje. „Eneagramska analiza njihovog ponašanja trebala bi nam pomoći da osvijestimo i prepoznamo tajnu tog prelaska iz najbolje, preko prosječne u lošiju varijantu roditeljskog i odgojiteljskog ponašanja.“ (Brajša, Brajša-Žganec, Slunjski, 1999, str. 167).

4.1. Dijete u suradničkim odnosima

„Da bismo postali ljudi, moramo proći četiri rođenja: prvo u rodilištu uz pomoć babice, drugo kod kuće uz pomoć roditelja (mozak), treće kod kuće i u vrtiću uz pomoć roditelja i odgojitelja (ličnost), te četvero kod kuće i u školi uz pomoć roditelja, učitelja i vršnjaka (identitet).“

Pavao Brajša

Da bi uopće postojao suradnički odnos, mora postojati prihvaćanje i uvažavanje osobnosti i sposobnosti drugih, ne samo odraslih, već i djece. Svaki roditelj ima svoja očekivanja, svoje zahtjeve i razloge zašto šalje dijete u vrtić.

Nacionalni kurikulum naglašava ravnopravnu i otvorenu te posve podržavajuću komunikaciju roditelja tj. skrbnika djeteta. Naglašeno je kako roditelji,

odgojitelji te svi ostali djelatnici u ustanovi imaju zajednički cilj: „...primjereno odgovoriti na individualne i razvojne potrebe djeteta i osigurati potporu njegovu cjelovitom razvoju.“ (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i osiguranje, 2014, str. 14).

Nadalje, trenutno vidljive strane suradničkih odnosa su roditelj, odgojitelj i dijete. Razmatrajući odgovornost za suradničke odnose, u literaturi se djeca često pozicioniraju pasivno u navedenim relacijama, oni su samo „primatelji rezultata“ suradničkih odnosa (Bogatić, 2018). Naime, djeca nisu pasivni relacijski partneri, a kako bismo to spriječili, autorica Ljubetić (2014) ističe da dijete uvijek mora biti u fokusu.

Kompetencije djece su razvojne. Uspješnost u obavljanju određenih aktivnosti određuje splet više različitih kompetencija. Djeca jednake kronološke dobi u velikoj se mjeri razlikuju po svojim razvojnim mogućnostima. Fokusiranje na dijete, njegova postignuća u odgojno-obrazovnoj zajednici uveliko smanjuje strah od roditeljskog prosuđivanja.

Aristotel je jednom rekao svom učeniku kako ga nije u stanju ništa naučiti, jer se nije razvila ljubav između njih. Odrasli se najčešće bave onim što im koristi, a djeca bi se htjela baviti onim što vole (Brajša, Brajša-Žganec, Slunjski, 1999). Brojevi i činjenice se sve više nadmeću, a zanemaruju doživljaji i odnosi. Roditelji i učitelji, pa tako i odgojitelji, prihvaćaju samo ono što misle da razumiju. Zanemaruju ono što zapravo djeca i učenici vole. Mjerenjem i analiziranjem zapostavljena je stvarna kreativnost i fantazija. „Da bi naša poruka došla do djeteta i ostala u njemu, ona mora imati svoju emocionalnu, odnosno, limbičku pratnju koja omogućuje aktiviranje limbičkog potvrđivanja kortikalno primljene poruke u dječjem mozgu.“ (Brajša, Brajša-Žganec, Slunjski, 1999, str. 36).

Kako bismo uistinu krenuli prema izgradnji partnerskih odnosa obitelji i predškolske ustanove bitno je stvoriti pozitivnu komunikaciju zbog dobrobiti djece i njihovog socijalnog razvoja. Kod djece se veću u prvih 5-6 godina razvoja postavljaju temelji sposobnosti djelotvornog funkcioniranja u socijalnim kontekstima. U tome glavnu ulogu igraju upravo odgojitelji, jer odgojitelj vlastitim modelom ponašanja može pomoći djetetu u socijalizaciji.

4.2. Obilježja suradnje

Da bismo postigli suradnički odnos, mora postojati ravnopravnost uloga roditelja i odgojitelja, prihvaćanje i uvažavanje osobnosti i sposobnosti drugih. U literaturi postoji nekoliko različitih termina koji opisuju suradničke odnose između roditelja i odgojitelja: uključivanje roditelja, roditeljska angažiranost i roditeljsko sudjelovanje (Višnjić-Jevtić, 2018). Autorica Višnjić-Jevtić naglašava kako je samo riječ o leksičkoj razlici.

Odnos između roditelja i odgojitelja je „umjetnost“ razvijanja pozitivnog kontakta, uvažavanja, istine i povjerenja. Da bismo to postigli, roditelje treba prihvatiti kao suradnike. Postoji nekoliko čimbenika koji određuju odnos, a oni variraju ovisno o ustanovama i sudionicima samog procesa. Važnu ulogu imaju individualne dispozicije, emocije i iskustva jednih i drugih sudionika (Višnjić-Jevtić, 2018).

Slika 1.. Proces razvoja suradnje odgojitelja i roditelja prema Višnjić-Jevtić (2018)

Obilježja suradničkog odnosa također ovise o kulturi okruženja. Kao obilježja suradničkog odnosa moguće je izdvojiti:

- uzajamnu podršku

- zajedničko donošenje odluka
- dvosmjerna komunikacija
- poticanje rasta i razvoja djeteta

Najvažnije obilježje je dvosmjerna komunikacija. Važnost takve komunikacije je velika, jer nam ona osigurava razmjenu informacija između odgojitelja i roditelja, a koja se odnosi na dobrobit djeteta. Komunikaciju s roditeljima možemo podijeliti na jednosmjernan oblik komunikacije i dvosmjernan oblik. Jednosmjernan oblik ima nekoliko načina komuniciranja kao što su: „kutići“ za roditelje, letci, kutije za prijedloge ili kritike.

Termin *suradnja* nam govori kako se ona mora provesti između roditelja i odgajatelja, bez obzira radili se o formalnim ili neformalnim oblicima komuniciranja. Jedno od najvažnijih obilježja suradnje jest uzajamna podrška roditelja i odgojitelja. Milanović i suradnici (2014, prema Višnjić-Jevtić, 2018) objašnjavaju da osobama kojima se pruža pomoć i potpora ili suradnja na zajedničkom poslu, mora se dopustiti i iskazivanje stava, mišljenja i osjećaja. Postoji nekoliko oblika podrške, no najčešće je ipak riječ o jednosmjernoj podršci - odgojitelja roditeljima (Višnjić-Jevtić, 2018). Održavanjem raznovrsnih obrazovnih radionica i predavanja, odgojitelji roditeljima pružaju podršku u jačanju njihovih kompetencija.

Suradnički odnosi roditelja i odgojitelja ovise o aktivnostima o kulturi odgojno-obrazovne ustanove i kulturi sudionika. „Hrvatske ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u svom se radu vode Zakonom o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (2013), Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) te kurikulumima vrtića.“ (Višnjić-Jevtić, 2018, str. 85.). Postojeći dokumenti navode potrebu za ostvarivanjem suradnje između ustanove i obitelji, međutim nijedan od njih ne govori u kojim bi se oblicima ona trebala provoditi.

5. ISTRAŽIVANJE

Cilj istraživanja provedenog za potrebe ovog završnog rada bio je utvrditi mišljenje roditelja o odgojiteljskoj profesiji i profesionalnom identitetu odgojitelja. Za prikupljanje podataka korištena je metoda intervjua. Intervju se inicijalno sastojao od sedam pitanja koja su se odnosila na percepciju roditelja o odgojiteljskoj profesiji, profesionalnom identitetu odgojitelja i međusobnoj suradnji. Konačan broj pitanja varirao je ovisno o odgovorima sudionika.

5.1. Uzorak

Istraživanjem je obuhvaćeno ukupno pet osoba čija djeca polaze redovni desetsatni program ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Vrtići, čija djeca polaze, nalaze se u Krapinsko-zagorskoj županiji, sjevernom djelu Hrvatske. Troje ispitanika je visoke stručne spreme, dok je ostalih dvoje srednja stručna sprema. Ispitanici su roditelji djece u dobi od četiri godine.

5.2. Rezultati i rasprava

Profesionalni razvoj odgojitelja dio je oblikovanja kurikulumu ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i u velikoj se mjeri održava na cjelokupan kontekst u kojem se kurikulum konstruira, oblikuje i živi. Posebni naglasak stavlja se na profesionalizam koji je jasno određen kao sastavni dio profesionalnih kompetencija. Ispitanicima je postavljeno pitanje *trebaju li odgojitelji uistinu biti spremni na prihvaćanje novih oblika profesionalnog učenja i kontinuiranog procesa istraživanja*. Dobivenim odgovorima saznajemo kako se svih pet ispitanika podudaraju u svojim odgovorima i mišljenjima: „*Da! Vremena se mijenjaju, a djeca postaju sve veći izazov te je samim time i odgoj postao izazov.*“ Dvoje ispitanika slaže se činjenicom o cjeloživotnom obrazovanju te tako i učenju novih metoda. S obzirom da živimo u 21. stoljeću gdje su suvremene tehnologije promijenile način na koji komuniciramo, te promjene su najviše vidljive na najmlađim generacijama. Ispitanici naglašavaju nastali problem te napominju kako je važno profesionalno se usavršavati jer je djecu sve teže zainteresirati u takvom svijetu.

Dijete rane i predškolske dobi za odgajatelja suvremenog društva predstavlja veliki izazov i nadahnuće. Odgojitelj mijenja svoju ulogu, on neprestano istražuje i nastoji poticati višestruke mogućnosti i potencijale svakog djeteta. Uloga odgajatelja usmjerena je na razvoj kreativnog i kritičkog mišljenja djece te na razvoj njihovih različitih kompetencija no znaju li roditelji o čemu sve odgojitelji moraju brinuti. „Što je, po Vašem mišljenju, uloga odgojitelja u odgoju Vašeg djeteta?“ Na ovo pitanje proizašli su različiti odgovori:

- **Osoba 1** – „Uloga odgojitelja da djetetu postavi prve temelje odgoja; dobrog i kvalitetnog ponašanja, pripreme za daljnji rast i razvoj te odlazak u školu.“ Izrazito naglašava kako je to zanimanje poziv te da ga ne može raditi bilo tko.
- **Osoba 2** – „Uloga odgojitelja je naučiti dijete ophođenju sa ljudima, pažljivom slušanju.“
- **Osoba 3** – „Naučiti dijete životnim vrijednostima, osnovnim stvarima kao što je higijena i samostalnost, kulturnom ponašanju.“ Naglašava kako su prve tri godine djeteta najvažnije te da im tada treba najviše pažnje.
- **Osoba 4** – „Uloga odgojitelja je odgovarati djeci na pitanja i davati im odgovore jer djecu zanimaju mnoge stvari o kojima odrasli nemaju ni bazična znanja.“
- **Osoba 5** – „Uloga odgojitelja je, između ostaloga, i suradnja sa roditeljima, različite radionice i individualni sastanci.“

„Mislite li da bi vrtić trebao imati fleksibilno radno vrijeme i zašto?“ U današnjem ubrzanom svijetu, roditelji sve manje provode vrijeme sa svojom djecom. Cilj odgojno-obrazovne ustanove je poticati roditelje na provođenje više vremena sa svojom djecom, međutim dolazi do sve većeg zahtjeva za fleksibilnim radnim vremenom. Zašto je tome tako odgovor nam daju ispitanici. Troje ispitanika naglašava kako imaju klizno radno vrijeme zbog čega se moraju prilagođavati poslodavcu te da ponekad svoje dijete ni ne vide. Žele da se uvede radno vrijeme vrtića od 6.00 do 20.00, sa naglaskom na to da dijete ne smije biti duže od deset sati u vrtiću. Neki od ispitanika rade od 12.00 i tada bi mogli provesti jutro sa djetetom, međutim zbog pravila dovođenja djece do 9.00 u vrtić, oni to nisu u mogućnosti.

Partnerstvo obitelji i vrtića pridonosi boljoj usklađenosti između obiteljske sredine u kojoj se dijete razvija i uči. Uzajamnost odnosa vrtića i obitelji znači upitati roditelje *kakvu dobit za njih predstavlja suradnja između roditelja i odgojno-obrazovne ustanove?* Dvoje ispitanika izjasnilo se kako imaju neugodna iskustva vezana uz suradnju gdje nisu dobivali nikakve povratne informacije o djetetu. Za njih bi suradnja značila povjerenje i osjećaj sigurnosti. Četvrti ispitanik naveo je primjer dobre komunikacije i osjećaja sigurnosti: *„Kod adaptacije mi je bilo jako teško, nisam znala hoće li dijete nastaviti plakati ili će se s vremenom smiriti. Sigurnost u tom trenutku pružala mi je odgajateljica kada mi je poslala sliku mog djeteta kako se lijepo i opušteno igra sa ostalom djecom.“*

U Hrvatskoj je suradnja obitelji i odgojno-obrazovne ustanove zakonski određena, međutim u službenim dokumentima nisu navedeni oblici provedbe. Suradnja kojom se ispitanici služe je sljedeća: kutić roditelja i individualni razgovori. Najviše prakticiraju individualne razgovore dok nekim ispitanicima odgojiteljica sve kaže na ulazu u obliku dvosmjerne komunikacije. Peta osoba ističe potrebu za uvođenjem radionica na kojem bi roditelji mogli naučiti nešto više o tome kako se nositi sa djecom: *„...smatram da je stvar do obrazovanja, jer visokoobrazovane osobe imaju više razumijevanja od osoba koje se možda nisu dalje usavršavale.“*

Kompetencije smatramo kao „kompleksan mozaik različitih područja znanja i vještina koja su nužno uključena u praktično područje svakog profesionalca“ (Slunjski, Šagud i Brajša-Žganec, 2006), str. 46). *„Koje kompetencije (znanja i mogućnosti) bi, po Vašem mišljenju trebao imati odgojitelj?“* Prema procjenama, kao najvažniju kompetenciju koju bi trebao imati odgojitelj je znanje, nakon toga kreativnost, poznavanje pedagogije te empatija. Troje ispitanika ističe kako je poželjno da odgajatelj bude visokoobrazovan i komunikativan. Uz to, važno im je da odgojitelji budu emocionalno stabilni i inteligentni, kako bi mogli djecu naučiti iskazivanju emocija. Cjeloživotno obrazovanje im je vrlo bitno. U manjoj mjeri spominje se pravednosti i poznavanje psihologije, a još se pojavljuju smirenost, upornost i smisao za humor.

„Koji faktori iz okoline utječu na rad odgojitelja?“ Četvero ispitanika smatra da na rad odgojitelja najviše utječu uvjeti rada u kojem radi. Navode važnost dovoljnog materijala za ostvarivanje aktivnosti. Također smatraju da najčešće broj djece u

skupini ometa odgajateljev rad. Od faktora naveli su još privatni život, stres i razmažena djeca.

6. ZAKLJUČAK

Partnerski odnosi odgojitelja i roditelja od iznimne su važnosti za dijete, naročito u ranom djetinjstvu, jer služe prevladavanju djetetovih problema u socijalizaciji i utječu na oblikovanje djetetovog ponašanja i mišljenja. Odgojitelji moraju posjedovati određene kompetencije kako bi se mogli prilagoditi suvremenom kurikulumu te odgoju i obrazovanju. Istraživanjem je dokazano da većina roditelja smatra kako je prioritetni cilj osposobljavanje odgojitelja te da je to zajednica kakvu oni žele. Nacionalni kurikulum podrazumijeva zajednicu koja se kontinuirano mijenja, nadograđuje i uči. Zbog takvih zahtjeva i kriterija pred odgojitelje se stavlja veliki izazov: samokritički i objektivni osvrt, osvrt na praksu, analiziranje i razumijevanje teorijske postavke s pedagoškom praksom i vlastitim postignućima.

Iz svega navedenog u istraživanju, možemo zaključiti da ispitanici profesionalni identitet odgajatelja povezuju s odgojem. Pomalo je zanimljivo da bi odgojitelji trebali znati odgovore na sva pitanja koja dijete postavi, jer oni prema navedenom, nemaju ni bazična znanja o istim. Ovdje roditelji, kao najvažniju kompetenciju, ističu znanje. Također, od odgojitelja se očekuje uvažavanje individualnih razlika djece te kreiranju programa koji odgovaraju na svačije potrebe.

Promjene u cjeloživotnom obrazovanju i formalnom događaju se vrlo sporo te se ne pridaje dovoljno važnosti izgradnji partnerstvima s obiteljima. Naime, kod pitanja što za roditelje predstavlja suradnja, ističu kako im je vrlo bitno povjerenje i sigurnost. Može se zaključiti, dakle, da je kontinuirani profesionalni razvoj imperativ profesionalnog djelovanja. Ono što nije ispravo vjerovati da je znanje stečeno inicijalnim učenjem dostatno za kvalitetan profesionalni rad i razvoj tijekom čitavog radnog vijeka.

7. LITERATURA

- Anić, V. (2000). Rječnik hrvatskoga jezika. Zagreb: Novi liber.
- Beijaard, D., Meijer, P. C., & Verloop, N. (2004). Reconsidering research on teachers' professional identity. *Teaching and teacher education*, 20(2), 107-128.
- Bogatić, K. (2018). Djeca kao aktivni akteri suradničkih odnosa obitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U A. Višnjić Jevtić i I. Visković (ur.), *Izazovi suradnje: razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (pp.67-76). Zagreb: Alfa.
- Brajša, P., Brajša-Žganec, A., Slunjski, E. (1999). *Tajna uspješnog roditelja i odgajatelja*. Pula: C.A.S.H.
- Cindrić, M. (2016). *Didaktika i kurikulum*. Zagreb: IEP-D2
- Ćatić, I. (2012). Kompetencije i kompetencijski pristup obrazovanju. *Pedagoški istraživanja*, 9(1/2), 175-187.
- Domović, V. (2011). *Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja
- Domović, V., Gehrmann, S., Kruger-Potratz, M., Petravić, A. (ur.) (2011). *Europsko obrazovanje: koncepti i perspektive iz pet zemalja*. Zagreb: Školska knjiga
- Fatović, M. (2016). Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja. *Školski vjesnik*, 65(4), 623-638. Klaić, B. (1981). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod MH
- Ljubetić, M. (2014). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice* Zagreb: Element, d.o.o., Zagreb
- Mavračić Miković, I., & Tot, D. (2020). The Role of Professional Knowledge and Skills of Preschool Teachers in Building and Developing Partnerships with Parents. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 22(Sp. Ed. 3), 71-81.
- Mendeš, B. (2018). *Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga

- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa [MZOS]. (2015). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa Republike Hrvatske.
- Morin, E. (2002). *Odgoj za budućnost: sedam temeljnih spoznaja nužnih u odgoju za budućnost*. Zagreb: Educa
- Mijatović, A. (2000). *Leksikon temeljnih pedagoških pojmova*. Zagreb: Edip.
- Rangelov Jusović, R., Vizek Vidović, V. (2013). *Nastavnička profesija za 21. stoljeće: okvir nastavničkih kompetencija u regionalnoj perspektivi*. Sarajevo: ATEPIE projekt <https://readgur.com/doc/117258/radmila-rangelov-jusovi%C4%87-and-vlasta-vizek-vidovi%C4%87>
- Rodgers, C. R., & Scott, K. H. (2008). 40 The development of the personal self and professional identity in learning to teach. *Handbook of research on teacher education*, 732.
- Slunjski, E. (2003). *Devet lica jednog odgajatelja / roditelja*. Zagreb: Mali profesor
- Slunjski, E., Šagud, M., & Branša-Žganec, A. (2006). Kompetencije odgojitelja u vrtiću–organizaciji koja uči. *Pedagoška istraživanja*, 3(1), 45-57.
- Šagud, M. (2006). *Odgajatelj kao refleksivni praktičar*. Petrinja: Visoka učiteljska škola
- Tankersley, D. i suradnici (2012). *Kompetentni odgajatelj 21. stoljeća: ISSA-ina definicija kvalitetne pedagoške prakse*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište „Korak po korak“
- Tankersley, D. (2012). *Teorija u praksi: priručnik za profesionalni razvoj odgajatelja*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište „Korak po korak“
- Višnjić Jevtić, A. (2011). Etički kodeks odgojitelja – korak ka profesionalizaciji odgojiteljskog zvanja. U: A. Jurčević Lozančić, S. Opić (ur.) *Škola, odgoj i učenje za budućnost* (str. 443 – 453). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Višnjić Jevtić, A. (2018). Suradnički odnosi odgajatelja i roditelja kao pretpostavka razvoja kulture zajednica odrastanja. U: A. Višnjić Jevtić, I. Visković (Eds.)

Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima (pp. 77 - 110). Zagreb: Alfa.

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.
